
Laura Bellini
Гіркий апельсин,
солодке повернення
Вона не повернеться, щоб рятувати чуже життя

Гіркий апельсин, солодке повернення

Вона не повернеться, щоб рятувати чуже життя

Laura Bellini

ROMANS

ISBN: 9788384901595

ALL-IN Rafał Płonkowski

ЗМІСТ

INTRO 4
Розділ 1 - Умови повернення 12
Розділ 2 - Смак невисловленого 22
Розділ 3 - Те, чого не можна замкнути у флаконі 34
Розділ 4 - Усе, чого ми не сказали 44
Розділ 5 - Право відмовити 55
Розділ 6 - Смак першого поцілунку 64
Розділ 7 - Між бажанням та обіцянкою 74
Розділ 8 - Там, де не потрібно нічого доводити 86
Розділ 9 - Ціна одного рішення 99
Розділ 10 - Коли ми перестаємо вдавати 109
Розділ 11 - Близькість має свої межі 119
Розділ 12 - Правда, прихована в графіку 129
Розділ 13 - Не все можна врятувати 139
Розділ 14 - Правда, яку не можна відкласти 149
Розділ 15 - Усе, про що він не сказав 157
Розділ 16 - Відстань, яка нам потрібна 167
Розділ 17 - Те, що належить мені 177
Розділ 18 - Кохання без рахунку до сплати 187
Розділ 19 - Те, що залишається 198
Розділ 20 - Солодке повернення 209

INTRO

Перший апельсин я зірвала з дерева ще до того, як встигла згадати, що більше не мала права поводитися тут як удома.

Шкірка була прохолодною, трохи шорсткою, поцяткованою дрібними темними цятками. Я піднесла плід до носа, заплющила очі й натиснула нігтем біля плодоніжки. Вивільнилася гостра зелена нота, за нею прийшла гіркота білої плівки й щось майже квіткове. Цей запах я знала краще, ніж дорогу з Валенсії до саду. Сім років намагалася відтворити його в лабораторіях Варшави, Грасса й Барселони. Завжди бракувало одного складника.

Тепер я знала якого.

Повітря, у якому не треба було вдавати, ніби все гаразд.

— Ти крадеш фрукти чи збираєш матеріал для досліджень?

Голос пролунав за моїм правим плечем. Низький, спокійний, із тією самою дратівливою ноткою веселощів, яку я пам'ятала з часів, коли він ще міг обеззброїти мене одним реченням.

Я не одразу обернулася.

За сім років я уявляла зустріч із Люціаном Бореком щонайменше двадцятьма різними способами. У більшості цих уявних сцен я мала бездоганний вигляд, говорила щось влучне й ішла геть раніше, ніж він устигав відповісти. У жодній із них на мені не було запиленої

лляної сорочки, волосся не було зібране гумкою, знайденою в аеропорту, а в руці я не тримала апельсина.

— Залежить від того, чи збираєшся ти виставити рахунок, — відповіла я.

— За фрукт чи за спогади?

Лише тоді я обернулася.

Він стояв за кілька метрів від мене, під деревом, гілки якого прогиналися під вагою стиглих плодів. Йому було тридцять дев'ять, темне волосся стало коротшим, ніж колись, а на обличчі виднілася кількаденна щетина. Біла сорочка із засуканими рукавами здавалася надто елегантною для роботи в саду, хоча манжету він уже встиг забруднити землею. Він не був схожий на чоловіка з останньої фотографії, яку я випадково побачила в інтернеті. Виглядав більш утомленим. І значно реальнішим.

Та найгіршим виявилося те, що він досі знав, як на мене дивитися.

Не як на жінку, якої не бачив сім років. Радше як на людину, що ненадовго вийшла до сусідньої кімнати й щойно повернулася, хоча розмова так і залишилася незакінченою.

— За спогади я вже заплатила достатньо, — сказала я.

Усмішка зникла з його обличчя.

Якусь мить ми чули лише комах і далекий шум автомобілів на дорозі за пагорбом. Сонце висіло низько, розливаючи медове світло між рядами дерев. Валенсія залишалася десь позаду, зі своїми ресторанами, готелями й людьми, які навіть не здогадувалися, що за

тридцять кілометрів звідти можна й досі втратити ґрунт під ногами від одного погляду.

— Йовіто, — нарешті озвався він. — Я не знав, що ти приїдеш сьогодні.

— Мабуть, це єдине, про що тобі ніхто не сказав.

Він помітив валізу біля гравійної стежки. Потім подивився на мою сумку зі зразками й металевий кейс, у якому я перевозила блотери, піпетки та щільно закриті флакони.

— Ти приїхала працювати.

— Я приїхала перевірити, чи підходить сировина для проєкту. Це не одне й те саме.

— Для мене звучить майже однаково.

— Саме тому ми вже багато років не ведемо спільних справ.

Він не відповів одразу. Натомість підійшов до сусіднього дерева й відвів гілку, яка затуляла вузький прохід. Цей жест зачепив у мені щось набагато болючіше, ніж його обличчя. Люціан завжди помічав речі, про які інші навіть не замислювалися. Недокручену кришечку пляшки. Камінчик у черевику. Мить, коли тиша переставала бути відпочинком і починала нагадувати самотність.

Колись я вважала таку уважність найпрекраснішим проявом любові.

Потім переконалася, що можна розуміти потреби іншої людини й однаково обирати власні.

Я приїхала до Валенсії з конкретним планом. Три тижні на розробку попередньої ароматичної композиції для сімейного бренду Бореків, підписання ліцензійної угоди й

повернення до Варшави, де на мене чекало орендоване приміщення для першого власного ательє. У п'ятницю я мала внести аванс за обладнання. За місяць збиралася відкрити майстерню, де ніхто не зміг би сказати, що своїм становищем я завдячую правильному прізвищу або правильному чоловікові.

Дванадцять років я працювала заради того, щоб мого власного імені було достатньо.

А тим часом стояла в саду Люціана, тримаючи в руці фрукт і спогади, які аж ніяк не збиралися підкорятися моєму графіку.

— Мати казала, що ти погодилася взяти замовлення, — промовив він.

— Я погодилася обговорити таку можливість. Усе залежатиме від умов.

— Ти досі все прописуєш у договорах?

— Це допомагає відрізнити обіцянку від зобов'язання.

Він прийняв мою відповідь без заперечень, але я помітила, як його пальці міцніше стиснули гілку. У пам'яті виник образ його рук кількарічної давнини, спертих на кухонну стільницю в нашій орендованій квартирі. Тоді він теж мовчав. Я говорила, що отримала пропозицію роботи в Грассі. Він пояснював, чому не може залишити сад. Ми обоє мали рацію, але водночас обоє втратили щось, чого згодом так і не змогли повернути.

— Я хотів би, щоб ти подивилася стару будівлю переробного цеху, — сказав він тепер. — Перш ніж ухвалиш рішення.

— Навіщо?

— Там плануємо облаштувати парфумерну майстерню. Можемо використати частину старого обладнання.

Він мене здивував. У документах, надісланих його матір'ю, ішлося про лінійку продукції на основі натуральних ароматів, історію саду й плани невеликої колекції парфумів для інтер'єру. Про майстерню безпосередньо на території господарства там не згадувалося.

— Цього не було в брифі.

— Знаю.

— Чому?

Якусь мить він розглядав плоди над моєю головою.

— Не все ще вдалося узгодити.

Я не любила таких відповідей. Особливо з його вуст.

— Люціане, якщо ви очікуєте, що я розроблю рецептуру, я можу це зробити. Якщо хочете, щоб я організувала виробництво, нам доведеться обговорювати інший обсяг роботи й інший бюджет.

— Спочатку я хочу показати тобі це місце.

Він сказав це м'яко, без тиску. І все ж у його словах відчувалося щось надто знайоме. Колись він теж починав із невеликих прохань, перш ніж з'ясовувалося, що за кожним із них стоїть увесь тягар сімейних зобов'язань.

Я поклала апельсин до сумки. Могла відмовитися й повернутися до готелю, але саме заради цього й прилетіла: оцінити, що можна створити на цьому місці, не віддаючи йому знову власного життя.

— Покажеш мені цех завтра о дев'ятій, — вирішила я. — Сьогодні мені потрібно відібрати зразки й відпочити.

Він кивнув.

— Добре. Підвезти тебе до міста?

— У мене орендована машина.

— Тоді хоча б допоможу з валізою.

— Я впораюся.

Він опустив простягнуту руку. Без зітхання, без ображеного погляду. Ця маленька зміна збила мене з пантелику сильніше, ніж будь-яка сварка. Раніше Люціан не розумів, чому я відмовляюся від допомоги, якщо стільки всього ми могли б зробити разом. Тоді я не вміла пояснити йому, що іноді просто хотіла знати: я здатна зробити щось сама.

Я рушила стежкою до стоянки. За кілька кроків зупинилася біля дерев'яного ящика, повного фруктів, відбракованих під час сортування. На більшості були невеликі плями. Один тріснув, оголивши м'якоть, яка блищала в післяобідньому світлі.

— Ви досі їх не викидаєте? — запитала я.

— Не всі. Частина йде на мармелад. Решта — на компост.

Я підняла тріснутий плід і придивилася до його шкірки.

— Найцікавіший аромат часто мають ті, які неможливо продати.

— Знаю. Це ти мене навчила.

Я подивилася на нього. Він сказав це без найменшої іронії, наче сім років не позбавили нас права пам'ятати також і хороше.

Саме тоді я помітила вантажний фургон, припаркований за огорожею. На його дверцятах був

логотип транспортної компанії, а поруч хтось приклеїв аркуш із червоним написом «DEVOLUCIÓN». Повернення. Біля ящиків лежали документи, притиснуті каменем, щоб їх не розніс вітер. Люціан помітив, куди я дивлюся, і зачинив хвіртку, затуливши мені огляд.

— Проблеми з доставкою? — запитала я.

— Таке трапляється.

— За таких обсягів виробництва?

— Йовіто, тобі справді не потрібно цим займатися.

Він мав рацію. Не потрібно.

І все ж у його голосі я почула щось, чого не пам'ятала з минулих років. Невпевненість. Чоловік, який завжди знав, як урятувати черговий сезон, цього разу, схоже, не мав готової відповіді.

Я дістала з сумки ключі від автомобіля. Якусь мить крутила їх між пальцями, розмірковуючи, чому мені раптом так сильно захотілося запитати, чи все в нього гаразд.

Натомість сказала:

— Завтра о дев'ятій. І підготуй усю інформацію, необхідну для розмови. Не лише ту, яка гарно виглядає в презентації.

— Підготую.

Я вже збиралася піти, коли він знову озвався.

— Йовіто?

Я повернула голову.

— Я радий, що ти повернулася.

Пізніше я кілька хвилин сиділа в припаркованому автомобілі, не заводячи двигуна. На колінах лежав

апельсин, який я зірвала після приїзду. Його шкірка залишила на моїх пальцях запах свіжий, гіркий і нестерпно знайомий.

Я знала, як створити з нього парфуми. Знала також, як підписати договір, установити межі й повернутися до Варшави згідно з планом.

Не знала лише, чому одне звичайне речення Люціана змусило мене затужити не за цим місцем, а за жінкою, якою я була поруч із ним, перш ніж почала боятися, що, кохаючи його, перестану бути собою.

Чи змогла б я цього разу дозволити йому наблизитися до мене, не віддаючи при цьому власного життя?

Розділ 1 - Умови повернення

Наступного ранку я приїхала до саду на двадцять хвилин раніше домовленого часу. Не тому, що хотіла побачити Люціана швидше. Просто в роботі з ароматами ранок був найчеснішою порою дня. Перш ніж сонце нагрівало землю, а повітря наповнювалося пилом, можна було розрізнити відтінки, які згодом зникали під тягарем спеки. Я припаркувалася біля невисокого кам'яного муру й відчинила багажник. Металевий кейс зі зразками стояв поруч із сумкою для ноутбука. Усе було підготовлене, розсортоване й підписане. Порядок залишався однією з небагатьох речей, на які я завжди могла покластися.

На екрані телефону чекало повідомлення від Марти, моєї партнерки з підготовки до відкриття ательє у Варшаві. Власне, ми ще не були повноцінними бізнес-партнерками. Вона мала досвід управління невеликими брендами, я — рецептури та ім'я, відоме у професійних колах. Разом ми збиралися створити майстерню, яка не вироблятиме аромати на догоду чужим очікуванням.

«Власник приміщення переніс термін підтвердження бронювання на п'ятницю. Усе залишається в силі?»

Я відповіла: «Так. Повертаюся за планом».

Якусь мить дивилася на надіслані слова. Три тижні. Саме стільки я збиралася присвятити сімейному бренду Бореків. Незалежно від того, який вигляд мав Люціан у ранковому світлі й чи досі пам'ятав, що я терпіти не могла кави з цукром.

— Ти прийшла раніше.

Він стояв біля входу до колишнього переробного цеху, тримаючи два паперові стаканчики. На ньому були темно-синя сорочка, темні штани й черевики, яких йому було не шкода для кам'янистих стежок. Порівняно з попереднім вечором він здавався більш відпочилим, але тонка зморшка між бровами свідчила про протилежне.

— Мені подобається знати, що я побачу, перш ніж усі почнуть пояснювати, на що саме я повинна дивитися.

— Дехто назвав би це недовірою.

— А дехто назвав би пунктуальність ознакою поваги.

Він простягнув мені стаканчик.

— Чорна. Без цукру.

Я взяла каву, перш ніж устигла вирішити, чи варто це робити.

— Ти пам'ятаєш.

— Я не все забув.

Я не відповіла. Обережно сьорбнула кави, дозволивши її гіркоті відвернути мою увагу від того, як він вимовив останнє речення. Люціан відчинив важкі дерев'яні двері й пропустив мене вперед.

Усередині пахло прохолодним каменем, старим деревом і цитрусовою шкіркою, аромат якої за багато років увібрався в стіни. Світло проникало крізь високі вікна, відкриваючи погляду ряди обладнання, яким давно не користувалися. Уздовж однієї стіни стояли сталеві столи, уздовж іншої — дерев'яні стелажі з порожніми пляшками. Будівля мала потенціал, хоча потребувала значно більше роботи, ніж можна було припустити з презентації, надісланої матір'ю Люціана.

— Колись ми робили тут мармелади й сиропи, — сказав він. — Потім перенесли виробництво до нового приміщення біля складу. А ця будівля залишилася.

— І тепер ти хочеш перетворити її на лабораторію?

— На майстерню. Нам не потрібна промислова лабораторія.

Я поставила кейс на стіл і поглянула на електропроводку.

— Вам потрібні належна вентиляція, контроль температури, місце для зберігання сировини й окрема робоча зона для проб. Справа не в назві.

— Саме тому я й хотів, щоб ти сюди приїхала.

— Щоб я сказала тобі, скільки всього потрібно змінити?

— Щоб ти пояснила, як зробити все правильно.

У його голосі не було й натяку на поблажливість. Це ускладнювало розмову, адже я готувалася захищати власну компетентність, а не до того, що її визнають без жодних застережень.

Я дістала блокнот і почала записувати зауваження. Люціан не заважав. Підійшов до вікна, підняв одну з ролет і відчинив стулку, впускаючи свіже повітря. Разом із ним до приміщення увійшов запах вологого листя й землі, що поступово нагрівалася. На мить це місце нагадало мені не виробничий цех, а простір, у якому хтось міг би почати все спочатку.

— Я хочу створити аромат саду, — сказала я. — Не аромат апельсина. Це принципова різниця.

— Поясни мені.

Я сперлася долонями об стіл.

— Апельсин у парфумерії найчастіше означає щось просте. Свіжість, солодкість, відпустку. Клієнт вдихає аромат і відразу розуміє, що має відчути. Але цей сад пахне інакше. У ньому є гіркота листя, пил на стежках, деревина ящиків і прохолода старого переробного цеху. Я хочу, щоб композиція передавала характер місця, яке неможливо сплутати з жодним іншим.

— Навіть якщо вона сподобається не всім?

— Особливо тоді.

Люціан ледь помітно усміхнувся.

— Це дуже схоже на тебе.

— Сподіваюся, ти говориш про мою професійність.

— Про сміливість не вдавати із себе когось зручнішого.

Якусь мить я не знала, що відповісти. Багато років тому цей самий чоловік дорікав мені впертістю, коли я відмовлялася підпорядковувати власні плани потребам його родини. Тепер він говорив про цю рису із захопленням. Я не знала, чи він справді змінився, чи просто навчився добирати правильні слова.

— Перейдімо до конкретики, — запропонувала я. — Мені потрібна повна інформація про бюджет, графік і виробництво. У документах є прогалини.

Люціан показав на невеликий кабінет за скляними дверима. На столі лежали теки з документами, зразки пакування й планшет із назвою сімейного бренду. Я сіла навпроти нього, відкрила ноутбук і вивела на екран попередню пропозицію щодо співпраці.

— Три тижні на розробку ароматичного напряму. Потім шість тижнів на випробування стабільності,

документацію й доопрацювання рецептури спільно з виробничою лабораторією. Свою частину роботи я можу виконувати з Варшави. Ліцензія на композицію буде обмежена погодженими продуктами.

— А якщо ми захочемо розширити лінійку?

— Домовлятимемося про додаткову угоду.

— А якщо рецептура стане основою всього бренду?

— Тоді тим більше домовлятимемося про додаткову угоду.

Він відкинувся на спинку стільця.

— Я хотів би, щоб ти була тут під час упровадження.

— У цьому немає потреби.

— На мою думку, є.

— Твоя думка не змінює мого календаря.

Люціан нахилився над документами.

— Річ не лише в технології. Я хочу, щоб людина, яка створює аромат, розуміла це місце й людей, які тут працюють.

— Саме тому я приїхала. Але мені не обов'язково жити у Валенсії, щоб розуміти сад.

— Три тижні — це небагато.

— Цього достатньо, щоб підготувати концепцію.

Якусь мить ми дивилися одне на одного через стіл. Сім років тому наші розмови закінчувалися подібним чином. Він бачив усю сукупність зобов'язань, я — межі, перетин яких мав власну ціну. Надто часто кожен із нас вважав, що інший повинен просто зрозуміти.

— Я не хочу підписувати договір, який від самого початку виключає твою присутність тут у майбутньому, — нарешті сказав він.

— А я не підпишу договір, який дасть тобі право безкінечно очікувати моєї присутності.

— Невже кожна моя пропозиція має звучати для тебе як пастка?

Я закрила ноутбук, хоча ми ще не закінчили.

— Не кожна. Лише ті, які передбачають, що моє життя можна перекроювати відповідно до твоїх потреб.

Запала тиша. Ззовні долинули звук тракторного двигуна й голоси працівників, які починали робочий день. Люціан опустив погляд на аркуш, а потім повільно відклав ручку.

— Ти маєш рацію, я повинен був запитати про твої плани, — сказав він. — Замість того щоб припускати, ніби ти залишишся, якщо проєкт виявиться достатньо цікавим.

Я цього не очікувала. Підготовлена відповідь раптом утратила сенс.

— Я відкриваю власне ательє у Варшаві, — пояснила я. — За кілька тижнів. Усе вже запущено. Я не можу поставити це на паузу тільки тому, що комусь зручніші інші терміни.

— Я знаю, що ти про це мріяла.

— Раніше мріяла. Тепер роблю.

Він якусь мить розглядав мене, потім кивнув.

— Тоді вітаю.

Просте слово прозвучало несподівано щиро. Мені захотілося розповісти йому про приміщення, яке я

знайшла на Повіслі, про світлі вікна й старі дерев'яні двері, які Марта неодмінно хотіла зберегти. Натомість я знову відкрила ноутбук.

— Ми можемо знайти розумне рішення. Сьогодні визначимо обсяг робіт. Завтра ти отримаєш від мене пропозицію щодо графіка. Якщо приймеш умови, почнемо.

— У мене є одна умова.

У мені прокинувся знайомий опір.

— Слухаю.

— Перш ніж обрати напрям аромату, я хочу показати тобі всі частини саду. Не лише ті, які ти пам'ятаєш. Змінилося більше, ніж можна побачити з дороги.

— Це можна зробити за два дні.

— Нам потрібно щонайменше чотири. Деякі місця пахнуть інакше вранці, інші — увечері. Ти сама колись мене цього навчила.

Я не могла заперечити цей аргумент, не заперечивши власну методику роботи.

— Чотири дні спостережень, — погодилася я. — Але в межах трьох тижнів. І без того, щоб сприймати ці прогулянки як запрошення поговорити про наше минуле.

— Я цього не планував.

— Добре.

— Хоча буде важко вдавати, ніби ми незнайомі.

Я підвела погляд.

— Я не просила вдавати.

Він усміхнувся, цього разу помітніше.

— І добре. Тобі це ніколи особливо не вдавалося.

Я не подарувала йому задоволення почути відповідь. Повернулася до документів, але від тієї миті чула кожен рух його стільця й тихий шелест паперу під долонею. У цьому було щось нестерпно інтимне. Нашій колишній близькості не потрібні були дотики, щоб нагадати про своє існування.

За годину ми перейшли до складу, де зберігали концентрати й ефірні олії, які раніше використовували для виробництва сиропів. Люціан показав мені зразки з різних урожаїв. Більшість були цілком придатними, але передбачуваними. Лише в невеликій пляшечці з рукописною етикеткою я знайшла ноту, яку шукала.

— Що це?

— Дистилят із листя й молодих пагонів. Ми виготовили невелику експериментальну партію.

Я відкрутила кришечку. Аромат був зеленим, терпким, майже перцевим. Під ним ховалася ніжна солодкість, наче обіцянка плоду, який ще не дозрів.

— Кому це спало на думку?

— Моїй матері. Вона сказала, що коли ми не можемо продати всі плоди, то повинні навчитися використовувати й те, що досі відбраковували.

Я згадала ящики, які стояли попереднього дня біля вантажного фургона.

— Скільки ви можете цього виробляти?

— Поки що небагато.

— А в майбутньому?

— Це залежить від того, чи знайдемо йому застосування.

Я уважніше придивилася до нього. Він говорив спокійно, але так і не відповів на запитання про реальні виробничі можливості.

— Мені потрібні дані, а не сподівання.

— Ти їх отримаєш.

— Усі?

— Усі, що стосуються проєкту.

Останнє застереження я помітила відразу. Проте не збиралася починати розслідування фінансів його родини. Моє завдання полягало в розробці аромату, а не в порятунку підприємства.

Ми вийшли надвір, де сонце вже встигло нагріти кам'яні стіни. Люціан зупинився біля сходів, що вели до нижньої частини саду. Він показав на групу дерев, які росли на невеликому узвишші.

— Завтра почнемо там. Це найстаріша частина господарства.

— Пам'ятаю.

— Знаю. Але я хотів би, щоб ти побачила її такою, якою вона є зараз.

Коли він повернувся до мене, ми стояли ближче, ніж вимагала розмова. Я відчула знайомий запах його шкіри, мила й чогось деревного. Він відрізнявся від того, який я пам'ятала, але все одно викликав те саме бажання: на мить прихилитися до нього й перестати контролювати кожне слово.

Я відступила на крок.

— Завтра о сьомій, — сказала я. — Найкращі зразки зберемо до спеки.

— Чекатиму.

— Люціане?

— Так?

— Те, що ми здатні працювати разом, не означає, що можемо повернутися до того, що було.

Його обличчя стало серйозним.

— Знаю.

— Я хочу бути впевненою.

— Йовіто, я запросив тебе сюди не для того, щоб відтворити наше колишнє життя.

Я мала б відчути полегшення. Натомість щось усередині болісно стиснулося.

— Добре, — відповіла я.

Я рушила до автомобіля, але біля хвіртки ще раз озирнулася. Люціан стояв там, де я його залишила, засунувши руки в кишені. Він не намагався мене зупинити.

Лише виїхавши на дорогу, я зрозуміла, що найбільше непокоїло мене в нашій розмові не його бажання, щоб я залишилася довше.

А те, що на якусь коротку мить мені самій захотілося дізнатися, яким могло б бути життя, у якому ми колись відмовили одне одному.

Розділ 2 - Смак невисловленого

Наступного дня сад зустрів мене прохолодою, якої я не очікувала від Валенсії. О сьомій ранку світло лише починало просочуватися крізь крони дерев, а земля ще зберігала нічну вологу. Я приїхала готова до кількох годин збирання зразків і детального огляду найстарішої частини господарства. Не передбачила лише одного: Люціан поставиться до моїх професійних вимог із такою ретельністю.

Він чекав біля хвіртки з двома парами рукавичок, полотняними мішечками й термосом.

— Кава, — пояснив він. — На випадок, якщо ти знову вирішиш, що я намагаюся купити твою прихильність.

— Це залежить від якості кави.

— Я приготував її сам. Тож ризик чималий.

Я усміхнулася, перш ніж устигла стриматися. Люціан це помітив, але, на щастя, нічого не сказав. Простягнув мені рукавички, і ми рушили вузькою стежкою між деревами. Ранкова тиша не була абсолютною. Чулися птахи, далекий шум дороги й тихе потріскування гілок, які ворушив вітер. Кожні кілька кроків я зупинялася, розтираючи між пальцями листя або досліджуючи шкірку плоду.

Працювати з ним виявилося напрочуд легко. Він не намагався вгадувати, що мені потрібно, і не пояснював мені мою власну професію. Коли я запитувала назву сорту або історію певної ділянки саду, він відповідав по суті. Коли мовчала, дозволяв мені думати.

На півдорозі ми дісталися невисокого муру, за яким дерева росли менш рівними рядами. Між ними виднілися старі кам'яні зрошувальні канали, частково вкриті мохом.

— Тут починав мій дідусь, — сказав Люціан. — Тоді ще не було всього нижнього поля.

Я присіла біля одного з каналів. Камінь пахнув вологою, водоростями й мінеральною прохолодою. Дістала блокнот.

— Це цікаво.

— Канал?

— Те, як він змінює повітря. У попередній частині саду переважали шкірка й суха деревина. А тут з'являється щось більш землисте.

Люціан сів на мур.

— Коли я був малим, дідусь казав, що саме тут сад дихає.

Я подивилася на нього.

— Не пам'ятаю, щоб ти мені про це розповідав.

— Тоді я розповів тобі не все.

Він сказав це звичайним тоном, не намагаючись надати словам прихованого значення. І все ж якийсь час мені було важко повернутися до нотаток.

Ми пішли далі, аж поки дісталися невеликого водосховища. Поруч росло дерево з надзвичайно товстим стовбуром. Його гілки широко розходилися, утворюючи над землею природний дах.

— Це найстаріше апельсинове дерево в саду, — сказав Люціан. — Йому, мабуть, понад сімдесят років.

— На вигляд воно впертіше за тебе.